

ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ

05.05.2026 г.

Асоциация на индустриалния капитал в България в медиите

АИКБ

✓ Становище на АИКБ относно Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за чужденците в Република България (ЗЧРБ), номер на консултация 12253-К, предложен за обществено обсъждане на 01.04.2026 г.

Представеният законопроект за изменение и допълнение на Закона за чужденците в Република България (ЗЧРБ) въвежда в националното законодателство изискванията на Директива (ЕС) 2024/1233 на Европейския парламент и на Съвета от 24 април 2024 година относно единна процедура за кандидатстване на граждани на трети държави за единно разрешение за пребиваване и работа на територията на държава членка и относно общ набор от права за работници от трети държави, законно пребиваващи в държава членка.

Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ) споделя необходимостта от своевременно транспониране на директивата и от създаване на по-бърза, по-прозрачна и по-предвидима процедура за достъп на граждани на трети държави до българския пазар на труда. Това е ключов въпрос не само на миграционна политика, а на икономическа конкурентоспособност. Българската икономика изпитва системен недостиг на работна сила, а предприятията в индустрията, строителството, транспорта, туризма, селското стопанство и услугите вече планират производството си не според поръчките, а според това дали могат да намерят хора за работа.

Именно поради това транспонирането на Директива (ЕС) 2024/1233 не трябва да бъде формално, а да бъде инструмент за реално облекчаване на достъпа до работна сила от трети държави при минимални административни тежести, минимални разходи, максимална предвидимост и максимално ускорение на процедурите. България да спре да бъде бавна, скъпа и несигурна юрисдикция за легално наемане на работници от трети държави.

В настоящия си вид законопроектът не постига тази цел. Той въвежда част от изискванията на директивата, но не използва в достатъчна степен възможностите, които самата директива предоставя на държавите членки за защита на националния пазар на труда, за ускоряване на процедурите и за гарантиране на легитимния интерес на работодателя, който е инвестирал време, средства, организация, посредничество, документи, транспорт, настаняване и обучение, за да привлече конкретен работник.

Законопроектът подобрява правата на притежателя на единно разрешение, включително чрез възможност за смяна на работодател и запазване на пребиваването при временна безработица. Това е изискване на директивата и не може да бъде игнорирано. Проблемът е, че в законопроекта липсват балансиращи механизми, които директивата допуска: задължителен пълен шестмесечен начален период при първия работодател, задължителна процедура по уведомяване при смяна, проверка на условията и на пазара на труда, временно спиране на правото на смяна до приключване на проверката, възможност за противопоставяне от компетентния орган, както и ясна уредба за вътрешната мобилност в рамките на едно предприятие или група предприятия.

Това е съществен недостатък. Ако работодателят поема целия риск и всички разходи, но работникът може практически веднага или след кратък период да премине при друг работодател или да използва България като вход към пазара на труда на ЕС, то българското предприятие финансира достъпа до работна сила, а ползата се реализира от друг работодател или друга държава. Така България се превръща в обслужваща входна точка за европейския пазар на труда на работници от трети държави.

АИКБ настоява транспонирането на директивата да се извърши при принципа на минимално необходимото регулиране. Не следва да се въвеждат допълнителни национални тежести, документи, такси, изисквания, заверки и проверки извън необходимите по правото на ЕС, освен когато те служат за ускоряване, контрол срещу злоупотреби или защита на инвестицията на работодателя.

Всяка нова процедура трябва да бъде подложена на тест дали намалява ли времето за работодателя, намалява ли разхода, намалява ли риска от злоупотреба, увеличава ли реалния достъп до работна сила. Ако отговорът е отрицателен, текстът не трябва да бъде приеман.

Не може недостигът на кадри да се признава политически, а административно да се възпроизвежда същата бавна, скъпа и непрозрачна процедура. Това е несъвместимо с нуждите на икономиката.

АИКБ не възразява срещу предвижданите норми, отнасящи се до граничния контрол, органите, отговарящи за процедурите за предоставяне на убежище и за приемането на кандидатите, органите, отговарящи за защитата на общественото здраве, както и органите, отговарящи за провеждането на процедурите за връщане, доколкото те са необходими за прилагане на Регламент (ЕС) 2024/1356.

Основният проблем за работодателите е транспонирането на чл. 11 от Директива (ЕС) 2024/1233. Директивата действително задължава държавите членки да позволят на притежателя на единно разрешение да сменя работодателя си. Но тя изрично допуска държавата членка да постави това право под условия, включително: уведомяване на компетентните органи; проверка на ситуацията на пазара на труда, ако такава проверка се извършва и при първоначалното заявление; и минимален период, през който работникът е длъжен да работи за първия работодател. Този минимален период не може да надвишава шест месеца.

Българският проект трябва да използва в пълен обем тази възможност. Следва изрично да бъде въведен шестмесечен минимален период на работа при първия работодател, освен при надлежно доказани случаи на тежко нарушение на условията на трудовото правоотношение от страна на работодателя. Това не е „ограничаване на правата“ на работника, а минимална защита срещу злоупотреба със системата и срещу превръщането на България в транзитен канал.

Също така следва да се предвиди, че смяната на работодател преди или след този период не настъпва автоматично, а се извършва след задължително уведомяване и проверка от компетентните органи. Директивата допуска правото на смяна да бъде временно спряно за срок до 45 дни от уведомяването, през който органите да проверят дали условията са изпълнени и дали продължават да са налице изискванията по правото на ЕС и националното право. България следва да въведе този механизъм, а не да оставя работодателя без реална защита.

Необходимо е да се предвиди и възможност компетентният орган да се противопостави на смяната на работодател в рамките на този срок, когато не са изпълнени условията за достъп до пазара на труда, когато новият работодател не отговаря на изискванията, когато има данни за злоупотреба, фиктивна заетост или заобикаляне на режима, или когато не е изтекъл минималният период при първия работодател и няма доказано сериозно нарушение от негова страна.

АИКБ счита за недостатъчно и икономически необосновано въвеждането на текст, който само формално посочва, че минималният срок „не може да надвишава шест месеца“, без да се гарантира, че България реално използва максимално допустимата от директивата защита за първия работодател. Всяко по-кратко решение е пряко в ущърб на българските предприятия

Директивата предвижда, че таксите за обработване на заявленията не трябва да бъдат непропорционални или прекомерни, а когато тези такси са платени от работодателя, той няма право да ги възстановява от работника. Тази норма следва да бъде отчетена коректно, но тя не отменя необходимостта националното право да признае факта, че работодателят понася значителни допълнителни разходи, които не се изчерпват с административните такси. Следва да се обсъди и уреди възможност за законосъобразни договорни механизми за възстановяване на доказани разходи за обучение, квалификация, специализирана подготовка, транспорт, настаняване или други реални разходи, когато работникът напусне без основателна причина в кратък срок след пристигането си, доколкото това е съвместимо с Кодекса на труда, с гражданското право и с изричната забрана по директивата за възстановяване на самите такси за обработване на заявлението. Това следва да бъде уредено внимателно, за да не се създава принудителен труд или недопустима зависимост, но и за да не се обезсмисля инвестицията на коректния работодател.

В противен случай ще бъде създаден ясен стимул за нелоялно поведение и ситуации, при които един работодател инвестира в привличането и обучението на работника, друг работодател привлича готовия работник, а държавата формално отчита „либерализация“.

Законопроектът не съдържа достатъчно ясна и гъвкава уредба за вътрешната мобилност на работника в рамките на едно предприятие. Това е особено важно за работодатели с няколко обекта, производствени площадки, сезонни дейности, строителни обекти, логистични бази или свързани предприятия.

Следва изрично да се предвиди, че промяна на мястото на работа в рамките на същия работодател, в това число преместване в друг град, друг обект, производствена площадка, строителен обект или структурно звено, не представлява смяна на работодател и не изисква ново разрешение, когато трудовата функция остава в рамките на разрешената дейност и са спазени условията на трудовото право. В тези случаи е достатъчно уведомяване по електронен път или отразяване при следваща актуализация на данните.

Същият принцип следва да се прилага и при временно изпълнение на работа в свързано предприятие или предприятие от същата икономическа група, когато се запазва отговорността на първоначалния работодател или когато промяната е вътрешногрупова и не води до заобикаляне на режима за достъп до пазара на труда. За такива случаи следва да се създаде ускорена процедура за изменение на данните, без повторно преминаване през цялата процедура по издаване на разрешение.

Необходимо е да се разгледа и възможност за контролирана временна заетост или предоставяне на работна сила чрез предприятия, които законно извършват такава дейност, при ясна отговорност, проследимост, уведомяване и защита на трудовите права. Ако подобна възможност не бъде уредена, бизнесът ще продължи да работи в условия на формална забрана и фактическа необходимост, което винаги създава сива зона.

Директивата изисква решение по заявлението да се взема възможно най-скоро и във всички случаи в срок до 90 дни от подаване на пълно заявление. Този срок е максимален таван, а не цел, към която България трябва да се стреми. За българската икономика 90 дни често означават пропуснат производствен цикъл, неизпълнена поръчка или отказан договор.

Затова настояваме националната уредба да въведе по-кратки вътрешни срокове и режим („бърза писта“) за надеждни работодатели, за дефицитни професии и за работодатели без нарушения на трудовото, осигурителното и миграционното законодателство. Следва да се създаде статут на „надежден работодател“, който да дава право на ускорена процедура, намален обем документи при повторни заявления, електронна комуникация и предварително валидиране на част от обстоятелствата.

Процедурата следва да бъде изцяло електронна с единен вход, еднократно подаване на данни, служебен обмен между МВР, Агенцията по заетостта, ИА „Главна инспекция по труда“, НАП и другите компетентни органи. Работодателят не трябва да бъде куриер между институциите. Ако държавата разполага с данни, тя трябва да ги събира служебно.

Необходимо е също така да се въведат ясни последици при административно бездействие като поне задължение за мотивирано уведомяване, автоматично продължаване на валидността при подадено заявление за подновяване и приоритетно произнасяне при изтичане на сроковете. В противен случай сроковете остават пожелателни.

Директивата предвижда, че безработицата сама по себе си не е основание за отнемане на единното разрешение, ако общият период на безработица не надвишава три месеца през срока на валидност на разрешението или шест месеца, ако лицето е притежател на единното разрешение повече от две години. Държавата може да допусне и по-дълъг период, но не е длъжна да го прави.

АИКБ счита, че България не следва да въвежда по-благоприятен от минимално изискуемия режим, доколкото това би увеличило риска страната да бъде използвана като вход за пребиваване без реална трудова заетост. Следва да се въведе минималният период по директивата, задължително уведомяване за началото и края на безработицата и изискване за доказване на достатъчни средства за издръжка при периоди над три месеца, когато това е допустимо.

При установени тежки нарушения от страна на работодателя защитата на работника трябва да бъде гарантирана. Но при нормално прекратяване или напускане без основателна причина системата не трябва да стимулира безработица, фиктивни договори или последващо пренасочване към други пазари.

Същевременно подчертаваме, че тези разпоредби не следва да бъдат използвани като основание за допълнително забавяне или усложняване на законната трудова миграция. Контролът върху незаконната миграция и ускоряването на законния достъп до пазара на труда са две различни политики и не трябва да се смесват в ущърб на работодателите.

АИКБ счита, че проектът за изменение и допълнение на Закона за чужденците в Република България може да бъде подкрепен само при съществено преработване и включване най-малко на следните елементи:

- Изрично въвеждане на максимално допустимия от директивата шестмесечен минимален период на работа при първия работодател, освен при доказано сериозно нарушение на трудовите задължения от страна на работодателя.
- Задължително уведомяване при смяна на работодател и временно спиране на правото на смяна до 45 дни, през които компетентният орган проверява условията и може да се противопостави на смяната.
- Проверка на ситуацията на пазара на труда при смяна на работодател, когато такава проверка се прилага при първоначалното заявление.
- Въвеждане на възможност за отказ/противопоставяне при смяна на работодател при неизпълнени условия, злоупотреба, фиктивна заетост, нарушения на новия работодател или неизтекъл минимален период при първия работодател.
- Ясна уредба, че промяна на мястото на работа в рамките на същия работодател не е смяна на работодател и не изисква ново разрешение.
- Ускорена процедура за вътрешногрупова мобилност и работа в свързано предприятие, без пълно повторение на процедурата, когато няма заобикаляне на режима.
- Регламентиране на допустима контролирана временна заетост/предоставяне на работна сила, когато това се извършва от законно оправомощени предприятия и при пълна защита на трудовите права.
- Въвеждане на статут „надежден работодател“ и режим за тях с по-кратки срокове, намален документален обем и служебна проверка на данни.
- Пълна електронизация на процедурата чрез единен вход и служебен обмен на данни между институциите.
- Определяне на по-кратки национални срокове от максимално допустимите по директивата, особено за повторни заявления, подновяване и заявления от надеждни работодатели.
- Въвеждане на минимално допустимия режим при временна безработица, без национално разширяване извън изискванията на директивата, освен в случаите на доказани тежки нарушения от работодателя.
- Възможност за законосъобразни договорни механизми за защита на доказани разходи на работодателя, без да се нарушава забраната за възстановяване от работника на таксите за обработване на заявлението.

В заключение, АИКБ смята, че предложеният законопроект в настоящия му вид не следва да бъде подкрепен без съществена преработка. Той транспонира директивата формално, но не използва достатъчно възможностите, които правото на ЕС предоставя на държавите членки за ускоряване на законната трудова миграция, защита на националния пазар на труда, ограничаване на злоупотребите и защита на коректния работодател.

АИКБ подкрепя целта за хармонизация с правото на ЕС и за въвеждане на единна процедура, но настоява транспонирането да бъде икономически разумно, национално отговорно и съобразено с реалните потребности на българския бизнес. България не може да си позволи законова уредба, при която работодателят инвестира, администрацията бави, работникът напуска, а икономиката губи.

Цялото становище четете [ТУК](#).

✓ Становище на АИКБ относно предварителен проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за счетоводството, с който да се транспонират разпоредбите на Директива (ЕС) 2026/470

Като разгледа в цялост изготвения предварителен проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за счетоводството, с който да се транспонират разпоредбите на Директива (ЕС) 2026/470, Асоциация на индустриалния капитал в България изразява следната позиция:

АИКБ последователно поддържа позицията, че при транспониране на европейски актове не следва да се допуска въвеждане на допълнителни национални изисквания извън минимално необходимото за съответствие с правото на ЕС.

1. Праговете за задължително отчитане са възприети на максимално облекченото ниво

Директивата стеснява обхвата на CSRD до предприятия с **над 1000 служители и над 450 млн. евро нетен годишен оборот**. Съветът на ЕС изрично посочва, че обхватът се стеснява чрез повишаване на праговете до предприятия с повече от 1000 служители и над 450 млн. евро нетен годишен оборот. Според нас законопроектът правилно въвежда този праг в чл. 39, ал. 2 и чл. 41, ал. 1 от Закона за счетоводството, определяйки като задължени само предприятията, които **едновременно надвишават 450 000 000 евро нетни приходи от продажби и 1000 души средна численост на**

персонала. Това е решение, което съответства на позициите, неотменно отстоявани от работодателите, тъй като не въвежда по-нисък национален праг.

Предварителният законопроект възприема същите кумулативно разглеждани прагове и за групите — предприятие майка на група попада в обхвата само ако групата на консолидирана основа надвишава едновременно **450 млн. евро нетни приходи** и **1000 души персонал**. Това решение също разглеждаме като правилно и обосновано.

2. Праговете за предприятия от трети държави също са повишени правилно

Директивата повишава прага за предприятия от трети държави: задълженията се прилагат само когато предприятието майка от трета държава има над **450 млн. евро оборот в ЕС**, а дъщерното предприятие или клонът в ЕС има над **200 млн. евро оборот**. Това е потвърдено и от Съвета на ЕС. Проектът възприема тези стойности: в чл. 52б се заменя прагът **150 млн. евро с 450 млн. евро**, а прагът **40 млн. евро** за клон/дъщерно предприятие се заменя с **200 млн. евро**.

Споделяме това нормативно решение с аргументите, изложени в т. 1 по-горе.

В същата логика считаме, че при събирането на необходима информация следва да се използват съществуващи декларационни механизми, доколкото това не води до въвеждане на нови самостоятелни декларации, регистри или срокове за предприятията.

3. „Защитените предприятия“ са добре определени, но чл. 51а, ал. 4 се нуждае от редакция

Законопроектът въвежда понятието „защитено предприятие“ — предприятие, което не е отчитащо се предприятие, не надвишава 1000 души средна численост на персонала и е част от веригата на стойността на отчитащо се предприятие. Това е съществено и важно облекчение за предприятията, защото пази МСП и по-малките големи предприятия от прехвърляне на ESG тежестта от големите клиенти към доставчиците. Особено положително разглеждаме факта, че законопроектът въвежда правото на защитеното предприятие да **откаже информация извън доброволните стандарти**, както и забраната договорите да съдържат задължения за предоставяне на такава допълнителна информация. Предвидено е, и че противоречаща договорна клауза не е обвързваща.

Не така разглеждаме нормата на чл. 51а, ал. 4, където е записано, че „защитените предприятия предоставят информация ... въз основа на искане от отчитащите се предприятия“. Това може да се тълкува като самостоятелно основание (задължение) за изискване, респ. за предоставяне на информация, което според нас е проблемно решение. Поради това предлагаме чл. 51а, ал. 4 да се редактира така:

(4) „Предприятията от веригата на стойността не са длъжни да предоставят информация за целите на отчитането на устойчивостта. Когато защитено предприятие предоставя информация по искане на отчитащо се предприятие, то може да я ограничи до обхвата на доброволните стандарти.“

Тази редакция, според нас е достатъчна за целите на транспонирането, като същевременно изключва риска администрацията, одиторите или големите клиенти да превърнат „доброволния стандарт“ в задължителен режим за цялата икономика.

4. Value chain cap е въведен, но трябва да се защити и през одита

Директивата въвежда т.нар. **value chain cap** — предприятията с до 1000 служители във веригата на стойността могат да отказват информация извън доброволните стандарти. Съветът на ЕС изрично посочва, че целта е намаляване на прехвърлянето на тежести към по-малки бизнес партньори.

Предварителният законопроект въвежда в националното ни законодателство основните елементи: декларация за статут на защитено предприятие без проверка от отчитащото се предприятие, право на отказ, задължение за информиране за правото на отказ, необвързващ характер на противоречащите договорни клаузи и презумпция, че отчитащото се предприятие е изпълнило задължението си, ако не е включило информация от защитени предприятия извън доброволните стандарти. От приложената таблицата обаче е видно, че разпоредбата на директивата относно одиторското становище — то да бъде изготвено при пълно съобразяване с правото на защитените предприятия да отказват информация извън доброволните стандарти — е отбелязана като предмет на ЗНФОИСУ, без в приложените материали да има конкретен текст. Поради това препоръчваме създаването на такава норма в Закона за независимия финансов одит и изразяването на сигурност по устойчивостта. При невъзприемане на тази препоръка съществува риск облекчението да бъде практически обезсмислено не на нормативно основание, а от одиторски искания за доказателства, процедури, въпросници и потвърждения от доставчици.

5. Пропусната е възможност за дерогация за колективната отговорност при техническото маркиране

Директивата допуска държавите членки да предвидят, че членовете на управителните и надзорните органи **не носят колективна отговорност** за това докладът за дейността или консолидираният доклад да бъде изготвен в съответствие с изискването за електронно маркиране по чл. 29г.(член 33, параграф 1, буква „б“) В таблицата е записано изрично: **„България не се е възползвала от дерогацията.“**

Смятаме, тази правна възможност следва да бъде използвана, доколкото по същество представлява облекчение за предприятията Маркирането е техническо изискване, често изпълнявано от външен доставчик, софтуер или специализиран експерт. Няма разумна причина членовете на органите на управление да носят колективна отговорност за техническия формат на маркиране, при положение че носят отговорност за съдържанието. С тези мотиви силно препоръчваме България да се възползва от дерогацията поне за техническото маркиране, без да се засяга отговорността за съдържанието на финансовите отчети и доклада за дейността.

6. Подкрепяме възприетото отлагане на маркирането

Положително е, че проектът предвижда първият отчетен период, за който предприятията ще маркират отчетите за устойчивостта, да бъде този, през който са влезли в сила правилата за маркиране чрез Делегиран регламент (ЕС) 2019/815. Това е правилно и избягва предварително въвеждане на техническо задължение без действаща техническа рамка.

7. Преходните правила трябва да са по-ясни за предприятията, които отпадат от обхвата

Съветът на ЕС посочва, че изменителната директива включва преходно освобождаване за предприятията от първата вълна, които е трябвало да започнат отчитане от финансова 2024 г., но отпадат от обхвата за 2025 и 2026 г.

Проектът изменя преходните разпоредби, като заменя стария критерий от 500 служители с новите прагове от **450 млн. евро и 1000 души**, а за 2027 г. предвижда задължение само за предприятия и групи, които надвишават тези два прага едновременно. Това е правилна посока, но **текстът не е достатъчно ясен за практиката**. Поради това настояваме за **изричен запис, указващ недвусмислено, че предприятия, които са били в обхвата по стария режим, но не надвишават новите прагове, не са длъжни да изготвят отчет за устойчивостта за 2025 и 2026 г.**, освен ако доброволно решат да го направят.

8. Освобождаването за финансови холдинги е въведено, но има техническа непоследователност

Проектът въвежда освобождаване за предприятие майка, което е финансово холдингово дружество, ако дъщерните му предприятия имат независими бизнес модели и дейности. Според нас това е правилно решение, което съответства на облекчението в директивата.

В предварителния законопроект с § 8 изменя чл. 52 така, че препраща към чл. 51, ал. 1–11. В таблицата на съответствието показва формулировка, която включва **и ал. 13**. Това несъответствие разглеждаме като подлежаща на отстраняване техническа грешка, доколкото иначе освобождаването за финансови холдинги е въведено, но може да остане непълно като правен ефект.

9. Оценяваме положително въведеното облекчение при промяна в състава на групата

Предварителният законопроект позволява, когато съставът на групата се е променил през отчетния период поради придобивания, сливания или напускане на дъщерно предприятие, отчитащото се предприятие да не включва за този период информация за тези предприятия, като посочи значителните събития с влияние върху устойчивостта. Това е важно практическо облекчение при сделки, реструктурирания и придобивания.

В заключение смятаме, разглеждаме положително предварителния законопроект най-вече поради това, че в преобладаващата си част използва най-съществените облекчения на Директива (ЕС) 2026/470, като:

- максимално висок праг за задължено предприятие: **450 млн. евро + 1000 души**;
- отпадане на значителна част от предприятията от обхвата;
- защита на предприятията във веригата на стойността;
- договорна недействителност на клаузи, които заобикалят защитата;
- възможност за оценки вместо директно събиране на пълна информация;
- облекчения за финансови холдинги;
- отлагане на маркирането до приемане на техническите правила.

Основните ни, изложени по-горе, препоръки са:

1. **Чл. 51а, ал. 4**, да се редактира в предложения от нас смисъл (т.3);
2. **Да се въведе изричен текст в ЗНФОИСУ**, че одиторското становище не може да обезсмисля правото на защитените предприятия да отказват информация извън доброволните стандарти (т.4);
3. **Да се използва възможността за дерогация за колективната отговорност при техническото маркиране** (т.5);

4. **Да се реши (надяваме се техническото несъответствие) между предварителния законопроект и таблицата досежно §8, изменящ чл. 52 и таблицата на съответствието, която включва и ал. 13 (т.8).**

Относно превалутирането на административнонаказателните разпоредби и разгледаните три варианта: намираме за най-целесъобразен **вторият вариант** — закръгляне на сумите надолу до най-близкото цяло число, кратно на 5. Смятаме, че превалутирането на административнонаказателните разпоредби следва да има изцяло технически характер и не трябва да води до увеличаване на размера на глобите и имуществените санкции. Въвеждането на еврото не следва да се използва като основание за повишаване на санкционната тежест за предприятията.

Поради това не подкрепяме третия вариант, който предвижда увеличение с 10%, тъй като той представлява материално завишаване на санкциите, а не техническо превалутиране.

При липса на съгласие по втория вариант, като резервна възможност може да бъде обсъден първият вариант — закръгляне надолу до най-близкото цяло число, но при всички случаи без увеличение на санкциите.

Целият текст на становището четете [ТУК](#).

✓ Ключова среща в МТСП

Изпълнителният директор на Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ) Добрин Иванов и адв. Ивелин Желязков, директор „Тристранно сътрудничество“ в АИКБ, участваха в заключителна среща с министъра на труда и социалната политика Хасан Адемов и представители на национално представителните работодателски и синдикални организации.

Водеща тема на дискусиата бе Директивата за адекватните минимални работни заплати и насърчаването на колективното трудово договаряне – тема с висока обществена значимост, по която продължава активният диалог между работодатели и синдикати.

[Телеграф](#)

✓ Васил Велев от АИКБ пред "Телеграф": Най-много се наказват работещите хора

- Г-н Велев, предстои изготвянето на редовен бюджет за 2026 г. Може ли съгласуваният със синдикатите и работодателите проект да стане негова основа?

- Той беше съгласуван като по-малкото зло от този, който беше първоначално предложен. Но това не е добър бюджет. А и оттогава се промени доста картината и перспективите. Виждате, че имаме ревизия на прогнозите в посока надолу като ръст на брутния вътрешен продукт за тази година. Трябва да се актуализира средносрочната бюджетна прогноза и на тази база да се направи нов проектобюджет, който да предприеме решителни стъпки към възстановяване на нормалността.

- Какво разбирате под нормалност?

- Нормалността е и това, което е заложено в програмата на „Прогресивна България“. Да се върнем към икономическия цикъл. Когато икономиката расте, бюджетите са балансирани или с излишък. Когато икономиката е в криза, тогава се отива на дефицит, но в рамките на 3-те процента, не повече. Ние последните години възприехме като нова нормалност 3% дефицит при растяща икономика, което е груба грешка и тя струва вече скъпо. Струва огромно задлъжняване за кратък срок, огромен ръст на лихвените плащания по обслужване на този дълг. Това безспорно е първата и най-важна задача – запазвайки данъчно-осигурителния модел и данъчните и осигурителните ставки, да намалим преразпределението на БВП през бюджета до 40%, а по-добре и по-малко, като оптимизираме разходите. В това отношение има сериозни възможности и предизвикателства за реформи в публичния сектор.

- Трябва да се отвържат заплатите в редица бюджетни сектори от средната работна заплата. Тези автоматизми, които ги има, независимо от това какво става с икономиката, са път наникъде. То е несправедливо, води към свръхдефицит и към изземване на ресурси от реалния сектор и наливането им в нереструктурирани бюджетни системи. Трябва да се отвърже минималната работна заплата от средната. Трябва да се отвържат социалните плащания от минималната работна заплата. Да се съкрати щатът в редица сектори. Всички бюджетни сектори са пренаселени у нас. Като започнем от МВР и службите, където сме с една трета над средното, минем през съдебната система, където разходите за възнаграждения като дял от БВП са два пъти над средното за Европейския съюз. И продължим през системата на висшето образование, където имаме два пъти повече капацитет, отколкото студенти. Всъщност във всеки бюджетен сектор има възможности за оптимизация и това трябва да се направи. Трябва да се ограничат решително и кражбите чрез инвестиции. Защото ние имаме

преоразмерени инвестиции – на километър, на килограм, както искате. У нас разходите са далеч над пазарните, което значи заложили кражби още при бюджетирането.

- *Очаквате ли сериозни реформи още тази година, при положение че бюджетът ще влезе в средата на годината? Ще има ли време за такова нещо?*

- Трябва да се започне веднага въпреки кризата с горивата. Защото отлагането на реформи ще доведе до натрупване на още проблеми и забавяне на тези промени, които трябва да се направят. Най-грешната политика би била работа отсега за втори мандат вместо свършване на работата, която избирателите са поръчали.

- *„Прогресивна България“ залага в своята програма запазване на ниски плоски данъци. Но от време на време от експерти се повдига отново въпросът, че вдигането на осигуровките е неизбежно. Неизбежно ли е наистина или има възможност това да не се случва?*

- Да, в никакъв случай не трябва да се случва, защото това е най-големият данък, данък труд. С най-много се наказват работещите хора. При нас осигуровките са над средното за ЕС. Данък труд е 53%. Тоест, за да получи един работник в икономиката 100 лева нето, трябва да се платят още 53 лева данъци и осигуровки. Това е най-стърчащият данък и точно него да увеличаваме би било много груба грешка. Искам да припомня, че и при по-ниски осигуровки от сегашните ние имахме много по-малък дефицит в НОИ, имахме растящ БВП от порядъка на 6%, имахме бюджетен излишък от 2-3 процента в годините назад, при тази данъчна система и по-ниски ставки за осигуровките. Категорично бихме възразили да се увеличават осигуровките.

- *Как обаче да се стопи дефицитът в Държавното обществено осигуряване?*

- Осигуровките не могат да се увеличат толкова, че бюджетът на НОИ да бъде балансиран, при условие че за миналата година са се родили 50 000 деца, а са умрели 100 000 души. Пропорцията, която имаме на пенсионери към работещи, е обрната. Вместо на един пенсионер да се падат двама или даже двама и половина работещи, при нас на един пенсионер имаме по-малко от един работещ в реалния сектор. Имам предвид тези, които пълнят бюджета. Тук не слагам бюджетния сектор, който нетно консумира от бюджета. Той не допринася за увеличаване на бюджета, откъдето да се плащат пенсии и други разходи. Заетите в бюджетния сектор – над 500 000 души, тях не ги броим в тази пропорция. Няма как при тази демография да се очаква с осигуровки да се плащат пенсии. Пенсиите ще се плащат винаги занапред и с данъци. Последният данък, който трябва да бъде увеличаван, е данък труд. Защото той е най-голям и защото това е несправедливо – точно тези, които пълнят бюджета, да бъдат наказвани.

- *Какви са очакванията ви за отвързване на минималната заплата от средната?*

- Минималната заплата трябва да се съпоставя със средната, по-скоро с медианната, но и с много други фактори. С ръста на производителността например. А при нас тя е завързана твърдо, при това по грешен начин. В нарушение на европейската директива за адекватни минимални заплати и в нарушение на конвенцията на Международната организация на труда. Нашата разпоредба в Кодекса на труда е в нарушение на международното право и тя безспорно трябва да бъде отменена и да се въведе система за определяне на минималната работна заплата, каквато работодателските организации са предложили. Малко ни остава да се съгласува тя със синдикатите. Има няколко фактора, които трябва да се отчитат – да се определя в диалог между работодатели и синдикати в определена граница - долна и горна стойност. Ако не успеят да се договорят работодатели и синдикати, чак тогава Министерският съвет в рамките на този диапазон и предвид икономическия цикъл и други фактори да определя минималната работна заплата.

- *Какво трябва да се направи в областта на енергетиката с тези хронично високи цени на електроенергията?*

- Служебното правителство подобри малко програмата за компенсиране на високите цени на електроенергията за предприятията. Но това далеч не е достатъчно, защото при сегашната програма при над 122 евро влиза механизъм за компенсация, при това частично. Припомням, цената за бита е 72 евро. Виждате, с 50 евро е по-малка за мегаватчас фиксираната цена за бита. 122 евро е много над цената на нашите конкуренти. Всъщност в ЕС електроенергията за предприятията е два пъти по-висока, отколкото е в Щатите и в Китай. А в България цената за българските предприятия е по-висока от средноевропейската. Това прави бизнеса в Европа и бизнеса в България неконкурентоспособен. За да се реши трайно този проблем, трябва да се рекалибрира Зелената сделка. Трябва да се отменят или променят решително някои разпоредби, например търговията с емисии, която води дотам, че в Европа тон CO₂ струва 75-80 евро, което е 10 пъти повече от цената му в другите големи икономики, с които се конкурираме – в Щатите, Китай, Индия, Русия. Тази цена се определя от количеството емисии, а това количество пък се определя от Европейската комисия. Тоест това е най-бързата и лесна мярка и да се ограничи инфлацията, която заради цената на течните горива върви, и да се подобри

конкурентоспособността на европейската икономика, не само на българската. Цената на квотите трябва да се сведе до порядъка на 10-15 евро, а не колкото е сега. Това би обезсмислило и другата глупост, която надгражда тази първа глупост, а именно въглеродните мита, които биха убили преработващата индустрия в стремежа си да спасят металургията и добивната промишленост. Това няма как да стане, защото, като се убият купувачите на метали – именно преработващата индустрия, се убиват и производителите на метали. Това е насоката, която в ЕС трябва да се решава. Частично може да бъде решена чрез подобряване на тази програма за компенсиране на потребителите на електроенергия на свободния пазар. Но това е европейско решение, което трябва да се опитваме да постигнем. Тук нека да сложим и цената на природния газ. Освен че влияе на цената на електроенергията, тя и пряко влошава конкурентоспособността на икономиката. А тук разликата е още по-голяма. В момента природният газ в ЕС струва пет пъти повече, отколкото в САЩ или Русия. За да се реши този проблем, трябва да се отменят санкциите, които взаимно си наложихме. Защото ние пак купуваме руски газ, но ребрандиран като американски, и много по-скъпо, отколкото бихме имали по тръбата. Това е икономизирана прагматична външна политика, която да следва българския интерес. Това очакваме и това не само би облекчило положението с растящата инфлация, но би върнало конкурентоспособността на европейската индустрия.

- Как оценявате мерките на служебното правителство, предприети във връзка с ръста на цените на горивата?

- Тези, които бяха насочени към гражданите, бяха откровено погрешни. По-скоро беше някакъв опит за купуване на гласове, отколкото адекватна мярка. Защото да гасиш пожар с бензин не е рационално поведение. Когато има 10-13 процента спад на свободното производство и снабдяване с петрол поради затворения Ормузки проток и затворени производства на добив и това е всеки ден, който се натрупва като недостиг, да насърчаваш потреблението на течни горива е безумно. Всъщност и ЕК даже се сети за това и отправи апел да се ограничи потреблението. А мярката за гражданите беше точно в обратна посока – да се насърчат да ползват, колкото преди. Вместо да се насърчат гражданите да ползват обществен транспорт, който да бъде подкрепен, за да не увеличава цените на билетчетата. Това би било правилната мярка. Тя частично беше приложена. Относно горивата ще плащаме по-висока цена като нетен вносител. Това няма как да се избегне. За разлика от електроенергията и природния газ, където сме си самопричинили тези високи цени със Зелената сделка и със санкциите към Руската федерация.

- Очаквате ли от бъдещото редовно правителство някакви допълни мерки във връзка с високите цени на горивата?

- Най-ефективните мерки са снижаване на цената на въглеродните квоти и отмяна на санкциите.

- Това обаче са решения на европейско ниво.

- Те, за да се случат, трябва да се поискат и да се отстояват. Всичко друго е палиатив, който не решава проблемите. Ние имаме по-висока цена на течните горива в цял свят. Даже нашите цени са сравнително ниски поради това, че акцизите ни са най-ниски и че имаме хубава рафинерия. Това не е загуба на конкурентоспособност. Докато по-високата цена на електроенергията, която само за нас е по-висока, по-високата цена на природния газ, е загуба на конкурентоспособност в сравнение с Америка, Русия, Китай.

- Как бизнесът оценява програмата на „Прогресивна България“?

- От гледна точка на бизнеса е добра програма. Като, разбира се, няма съвършена програма. Ако е Коледа и може да искаме, бихме добавили редица реформи допълнително, които не са цитирани там.

- Какво бихте добавили?

- Това е реформа в таксата „битови отпадъци“, да се въведе принципът „замърсителят плаща“. От 15 г. тази реформа постоянно се отлага. Има прието законодателство, но то така и не влиза в сила. Нужна е реформа в медицинската и трудовата експертиза и закриване на ТЕЛК, прекратяване на кражбите, злоупотребите и измамите там. Това е масова корупция на ниски равнища. Друго – изваждане на Ковид добавката от пенсиите и възстановяване на връзката между осигурителния принос и пенсията. Сега 45% са с еднаква пенсия точно и заради тази Ковид добавка. Това трябва да се прави, и то сравнително безболезнено – като се увеличават пенсиите с по-малко и се изважда тази добавка. Трябва да се направи и ново административно-териториално деление. Близо всяка трета община е с под 6000 жители. Това е и част от административната реформа, защото населението на страната намалява, а администрацията расте. Бързо и спешно трябва да се завърши подготовката на план-приема в средните и висшите училища. Това трябва да е според потребностите на пазара, а не според приятелствата на един или друг министър. Относно Националния план за възстановяване и устойчивост - сега е време за финален спринт, за да не изгубим стотици милиони, даже милиарди.

Нека напомним и нашето предложение – регулациите за бизнеса, пък и за гражданите трябва да се сведат до минимално изискуемите от европейското право, а не както е сега при нас. И без това големите и безсмислени регулации на ЕС да бъдат допълнително надградени и умножавани в България, което влошава драстично и бизнес средата.

- *Казахте, че ТЕЛК системата трябва да бъде закрыта. Какво може да я замени?*

- Ние сме единствената страна, която остана с ТЕЛК. Това е един остатък от миналото, от централизираната планова икономика при социализма. Трябва да се следи за остатъчна работоспособност, за адаптиране, за рехабилитация и възстановяване. Нужно е използване от хората на остатъчната работоспособност, така че да бъдат полезни за семействата си и за страната. А не да им се дава документ, който води до 30 привилегии и който е цел на корупционните практики. А тези хора, които са с увреждания в действителност, да не получават нужната грижа.

Важни обществено-икономически и политически теми

[БНТ](#)

✓ Фискалният съвет отпрати препоръки по изготвянето на проектобюджета за 2026 г.

Фискалният съвет отправя шест препоръки към редовното правителство във връзка с изготвянето на проектобюджета за 2026 г. Сред тях са запазване на текущата политика на данъчно облагане, тъй като ниските ставки и плоският данък са предимство на България.

Бюджетните приходи нарастват с добри темпове и очевидно проблемите са в разходната част на бюджета, допълват от съвета.

Настоява се за премахване на автоматични увеличения на заплати и пенсии в отделните сектори, записани в ресорните закони. Особено това важи за МВР, където се планира голямо автоматично нарастване на заплатите за 2026 г. Автоматичните увеличения водят до по-голямо потребителско търсене и тяхното премахване е много добра антиинфлационна мярка.

Режимът по отношение на разпределението на осигурителната тежест между работодател и служител трябва да е еднакъв за всички работещи. Държавните служители на служебно правоотношение и полицаите следва да плащат същите осигуровки като останалите работещи. Следва да се преразгледат категориите служители, които подлежат на ранно пенсиониране, допълват от Фискалния съвет.

Следва да се предприемат незабавни мерки за оптимизация на държавната администрация, включително реструктуриране и консолидация на отделни ведомства, където са налице дублиращи се функции - например, чрез намаляване на броя на министерствата от 19 до 16. Във всички основни сектори следва да бъде направен преглед на публичните разходи по съществуващата методика на МФ на всички аспекти на политиката, вкл. отделните програми, е записано в документа.

Всички служители в публичната администрация, които са навършили пенсионна възраст, следва да бъдат освободени от заеманите длъжности в краткосрочен порядък. Тази мярка може да осигури бързо ограничаване на разходите за персонал, да освободи административен ресурс и да постави начало на по-широка реформа в управлението на публичния сектор.

Предлага се закриване на незаетите щатни бройки в публичната администрация, с цел трайно ограничаване на разходите за персонал и предотвратяване на бъдещ натиск за тяхното запълване и автоматично нарастване на разходите. Тази мярка представлява бърз и ефективен инструмент за оптимизация на административната структура без пряко засягане на текущо заетите служители.

Освен тези краткосрочни препоръки, редовното правителство следва да постави началото на структурни реформи на публичните финанси. Тяхната цел следва да бъде постигане на трайна оптимизация в публичния сектор.

✓ Резки скокове и спадове в цените на петрола

Резки скокове и спадове бележат цените на петрола на международните пазари днес, следвайки противоречивите твърдения от Техеран и от Вашингтон за ирански обстрел срещу американски бойни кораби и за успешно ескортиране от страна на Съединените щати на търговски плавателни съдове през Ормузкия проток.

А също и след ракетните и дронави удари на Иран срещу Обединените арабски емирства и Оман. След последните сортът "Брент" поскъпна до близо 115 долара за барел - увеличение с около 6 процента в сравнение с миналия петък.

А американският сорт "West Texas" се търгува с 3-процентно увеличение за над 105 долара за барел.

БНР

✓ БНБ с аукцион за 10-годишни ДЦК за 210 млн. евро с 3.50% годишен лихвен процент

Нови дългови книжа за 210 милиона евро ще бъдат предложени за продажба на аукцион, обявен за 11 май, става ясно от сайта на БНБ. Държавните ценни книжа са 10-годишни.

"На 11 май 2026 г. Българска народна банка ще проведе аукцион за продажба на лихвоносни съкровищни облигации със сročност десет години (3652 дневни) от отворен тип с фиксиран лихвен процент от емисия № BG 20 400 26 218/11.02.2026 г. с падеж 11.02.2036 г. при следните условия, определени от Министерството на финансите чрез писмо № 17-01-210/30.04.2026 г.:

Номинална стойност на предложеното количество (в хил. евро) - 210 000;

Лихвен процент - 3.50% годишен лихвен процент;

Дата на плащане - 13.05.2026 г.

Брой на дните от датата на емисията (11 февруари 2026 г.) до датата на отваряне/ плащане (12 май 2026 г. вкл.), за които се изчислява натрупаната лихва - 91."

Досега страната ни е набрала 1,2 милиарда евро нов дълг за годината, чрез 8 аукциона с обем на предлаганите книжа от 150 милиона евро с различна сročност.

✓ Проучване на ЕЦБ: Скокът на инфлацията в еврозоната изглежда временен

Инфлацията в еврозоната ще скочи средно до 2,7% тази година, но ще се върне близо до целта от 2% на Европейската централна банка още през следващата година, според тримесечното проучване на ЕЦБ сред професионални анализатори, предаде Блумбърг.

Респондентите преразгледаха значително очакванията си за 2026 г. - от 1,8% при предишното проучване, като същевременно виждат покачване на цените с 2,1% през 2027 г. и с 2% през 2028 г. В същото време те прогнозираат малко по-бавен икономически растеж спрямо предходното проучване на ЕЦБ.

Отделно корпоративно проучване на ЕЦБ пък заключава, че по-широкото прехвърляне към крайните цени на по-високите разходи за енергия поради войната в Иран "може да е по-постепенно, отколкото в миналото", но също така предупреди, че нещата могат да се влошат, ако конфликтът не приключат скоро.

Данните идват, след като през миналата седмица ЕЦБ запази лихвените проценти непроменени, но същевременно сигнализира, че увеличение на лихвените проценти ще бъде разгледано на следващото заседание. Президентът на Бундесбанк Йоахим Нагел заяви в петък, че подобен ход ще е необходим, ако няма значително подобрене в перспективите за инфлацията и икономическия растеж.

Докато някои от колегите му повториха подобни коментари, други възприеха по-предпазлив тон, като управителят на Гръцката централна банка Янис Стурнарас заяви, че рискът от рецесия е "реален", а финландският му колега Оли Рен твърди, че все още "няма очевидни признаци" за това, че предизвиканата от войната по-висока инфлация се отразява на икономиката чрез по-високи заплати и цени.

Анализът на ЕЦБ сега е фокусиран върху риска от така наречените косвени и вторични ефекти – като например натрупване на натиск за нарастване на заплатите и повишаване на инфлационните очаквания сред потребителите и компаниите.

Корпоративното проучване на ЕЦБ показва, че покачването на цените на петрола през март се предава бързо върху продажните цени на повечето зависими от петрола стоки и услуги, но също така подчерта, че поне големите фирми са склонни да бъдат по-добре защитени срещу колебанията в цените на енергията, отколкото през 2022 г., ограничавайки негативното въздействие.

Ако войната в Близкия изток не приключи скоро обаче, "това вероятно ще предизвика прекъсване на веригите за доставки, оказвайки значителен допълнителен натиск върху цените и ограничавайки търсенето", се казва още в проучването.

Опасенията са свързани в значителна степен с потенциалния недостиг на водород и хелий.

"Прекъсване на доставките от този характер може да генерира инфлационен натиск, подобен на този, наблюдаван по време на пандемията от Covid-19", се посочва в последното проучване на ЕСВ, като се подчертава, че има няколко смекчаващи фактора, като например по-слабото глобално търсене.

Според ЕЦБ, "за повечето респонденти основната загриженост идва от въздействието, което войната би имала върху потребителското доверие и следователно върху крайното потребителско търсене".

Що се отнася до растежа на заплатите, проучването показва, че компаниите все още очакват забавяне до 2,9% и 2,8% тази и следващата година от 3,5% през 2025 г. Въпреки това, няколко от корпоративните респонденти направиха малки корекции нагоре на очакванията си за 2027 г. с оглед на войната, докато по-голям брой от тях видяха последната само като риск от нарастване, съобщи ЕЦБ.

[Investor.bg](https://investor.bg)

✓ Кои министерства могат да бъдат реструктурирани според Фискалния съвет

„Малките“ министерства могат да станат агенции, смята Любомир Дацов, член на Фискалния съвет. Преди ден съветът отправи шест препоръки към бъдещото правителство във връзка с изготвянето на бюджета за 2026 г. Сред тях беше съкращаване на броя на министерствата от 19 на 16.

„Например не знам колко хора знаят, че регионалното министерство всъщност съществува само в старите социалистически държави. Ако погледнете, то е сбор от откъснати агенции от другите министерства, за да бъде създадено навремето, и така си върви. Никой не може да обясни защо АПИ не е в Министерството на транспорта, а е в регионалното министерство“, каза Дацов пред Нова телевизия.

Според него проблем има и с функционирането на Министерството на труда и социалната политика. По думите му въпросите за труда трябва да бъдат преместени в Министерството на икономиката, което към момента частично покрива услуги и индустриални производства.

„Включително от него бяха откъснати и създадени някакви нови министерства“, каза той.

Дацов засега и въпроса с Министерството на културата. През миналата седмица се появи твърдението, че несформираният още кабинет ще поиска сливането на министерствата на културата и туризма, което впоследствие беше отречено.

„Навремето, когато започнахме да правим програмното бюджетиране, беше много интересно, когато моят екип каза: Министерството на културата нищо не прави, там няма нищо, всичко е делегирано на агенции“, каза Дацов. Според него има много такива области.

Сред проблемите, с които трябва да се справи бъдещия бюджет, Любомир Дацов изтъкна и ръста на заплатите.

„Ръстът за април месец е от порядъка на 30%, тъй като през април месец бяха изплатени и заплати, които не бяха актуализирани от началото на годината“, каза той. Според него има преиндексиране на доходи и огромното потребление „помпа“ вдигането на цените.

„Само погледнете колко се увеличава вносът на стоки за потребление и можете да видите колко огромно е търсенето“, каза той.

„Икономиката е винаги въпрос на баланс. Този баланс вече отдавна е нарушен и това е проблемът. Всъщност вместо да имаме дългосрочен растеж и да увеличим потенциала на икономиката, ние правим с тази политика точно обратното и то с доводите, че ние се грижим за хората“, каза още Дацов.

По думите му в държавния сектор има 90 хил. души повече спрямо населението, което обслужва.

Мерките, които трябва да бъдат направени, са мерки, които трябва да подобрят производителността на труда, смята Дацов.

„Това по никакъв начин не означава да вдигнеш данъците, защото това е точно обратното“, каза той.

✓ Какво поддържа световната икономика по време на енергийния шок

Нефтените резерви, рязкото повишаване на енергийната ефективност и бумът на изкуствения интелект засега помагат на световната икономика да избегне спад, въпреки най-тежкия енергиен шок от 70-те години насам, се казва в анализ на The Wall Street Journal.

Една от големите изненади на кризата е устойчивостта на голяма част от глобалната икономика. Затварянето на Ормузкия проток е извадило от световните доставки около 13 млн. барела петрол дневно. В резултат на това Пакистан е изправен пред прекъсвания на електрозахранването, Филипините въведоха четиридневна работна седмица, а държави като Словения и Бангладеш ограничават потреблението на горива. Рискът от рецесия нараства с всеки ден, в който морският коридор остава блокиран. Цената на суровия петрол от сорта Брент се е повишила с над 50% от момента на затварянето. Въпреки това в двата месеца след блокирането много големи икономики продължават да функционират сравнително стабилно, за разлика от бързите сривове при предишни енергийни кризи през 70-те и 90-те години. Фондовите пазари дори достигат рекордни нива.

Тази устойчивост се обяснява с наличието на значителни енергийни резерви, политики за подкрепа на потребителите и компенсиращия ефект на бума на изкуствения интелект, който стимулира търговията и инвестициите, особено в САЩ и други развити икономики.

Друг ключов фактор е дългосрочната промяна в структурата на световната икономика. Държавите постепенно са станали по-енергийно ефективни и произвеждат повече икономическа стойност с по-малко изразходвана енергия. От 2000 г. насам енергията, необходима за създаване на един долар БВП, е намалела с около една трета в САЩ и Европа и с около 40% в Китай, сочат данни на Световната банка.

По думите на управляващия директор на Международния валутен фонд Кристилина Георгиева по-високата енергийна ефективност „омекотява удара“ при подобни сътресения. МВФ прогнозира, че ако енергийните потоци през протока бъдат възстановени до средата на годината, глобалният растеж ще се забави само умерено до около 3,1% спрямо 3,4% през предходната година.

Съществува обаче риск ситуацията да се влоши, ако конфликтът продължи и протокът остане затворен. Въпреки че примирието между САЩ и Иран се спазва, все още няма споразумение за възстановяване на движението, а районът е обект и на блокади, свързани със санкционни политики.

Бедните държави са най-силно засегнати, тъй като не разполагат с достатъчни резерви и не участват в технологичния бум. В някои страни недостигът вече води до спиране на производства, а високите цени на енергията натоварват публичните бюджети.

Ако Ормузкия проток остане затворен и през следващата година, МВФ предупреждава, че глобалният растеж през 2026 г. може да се забави до около 2%, което би доближило световната икономика до рецесия.

За разлика от кризата през 2022 г., когато руската инвазия в Украйна съвпадна с рязък скок на инфлацията, сега централните банки не са под същия натиск да повишават лихвите. Федералният резерв на САЩ, Европейската централна банка и Японската централна банка запазиха лихвените си равнища, докато оценяват ефектите от конфликта.

Председателят на Федералния резерв Джером Пауъл заяви, че икономическите перспективи остават силно несигурни и напрежението в Близкия изток допълнително увеличава тази несигурност.

Според анализатори началната позиция на икономиката е по-благоприятна в сравнение с 2022 г., а държавните разходи за отбрана и други приоритети също поддържат икономическата активност. Въпреки това се очаква ценовият натиск и недостигът да се усетят по-силно в следващите седмици.

След затварянето на протока правителствата предприемат мерки за стабилизиране на енергийните доставки и ограничаване на ценовия натиск. Ключова роля играят стратегическите резерви: Япония и Южна Корея разполагат с около 200 дни запаси, Европа с около 130 дни, а Китай със запаси, достатъчни за около 100 дни потребление.

В Азия допълнителен компенсиращ фактор е силният износ. Бумът на изкуствения интелект увеличава търсенето в САЩ и други пазари на електроника, чипове и оборудване за центрове за данни. Износът на Япония е нараснал с 12% през март на годишна база, на Южна Корея с почти 50%, а на Тайван с 68%.

Според икономисти изкуственият интелект частично „замазва пукнатините“ в глобалната икономика. Основната причина за по-голямата устойчивост в сравнение с предишни енергийни кризи е по-високата енергийна ефективност и структурната промяна към по-малко енергоемки сектори като услуги, финанси и здравеопазване.

Важна роля играят и възобновяемите източници, както и технологичните подобрения в индустрията и домакинствата. Компании като германската „ТисенКруп“ намаляват потреблението чрез улавяне на отпадна топлина и по-ефективно оборудване, докато френската „Сен-Гобен“ използва изкуствен интелект за оптимизиране на енергийното потребление.

Според модели на МВФ подобни мерки след енергийната криза през 2022 г. са намалили с около една трета дългосрочните щети за европейската икономика.

Въпреки това икономисти предупреждават, че поредицата от глобални сътресения поставя въпроса доколко световната икономика може да издържи на нови шокове. Последниците от пандемията, енергийните кризи и търговските напрежения могат да оставят дълготрайни следи върху инвестициите, доверието и публичните финанси.

„Имаме поредица от шокове“, посочва Аадития Матту от Световната банка. Според него държавите, особено развиващите се, са изправени пред труден избор между краткосрочна подкрепа и дългосрочен растеж.

Мениджър

✓ Министерството на финансите ще предложи ДЦК за 210 млн. евро на аукцион в началото на следващата седмица

Държавни ценни книжа (ДЦК) със срочност 10 години на стойност 210 млн. евро ще предложи Министерството на финансите на аукцион, насрочен за 11 май тази година, става известно от съобщение на сайта на Българската народна банка. Предложеното количество ще бъде от емисия № BG 20 400 26 218 с фиксиран лихвен процент в размер на 3,5 на сто, предаде БТА.

Това ще бъде деветият аукцион за пласиране на нов дълг на вътрешния пазар от началото на 2026 година, сочи справка на БТА в данните на финансовото министерство. Общият размер на новия дълг, набран от началото на тази година, възлиза на 1,2 млрд. евро. Ако аукционът бъде успешен, то емитираният дълг през тази година ще достигне 1,41 млрд. евро.

През 2026 година Министерството на финансите пласира на два пъти количества от емисия № BG 20 400 26 218. През февруари бяха емитирани ДЦК за 150 млн. евро при средна годишна доходност от 3,84 на сто, а през април бе предложено същото количество при постигната средна годишна доходност от 4,18 на сто.

Съгласно Закона за публичните финанси, при условията на удължителен бюджет Министерският съвет може да поема нов държавен дълг единствено с цел рефинансиране на съществуващи задължения до размера на годишните погашения по вече поетия дълг.

✓ Търговското напрежение между ЕС и САЩ ескалира преди ключови преговори

Еврокомисарят по търговията Марош Шефчович ще се срещне с търговския представител на САЩ Джеймисън Гриър във вторник в Париж, на фона на нарастващо трансатлантическо търговско напрежение заради последните заплахи на Вашингтон да наложи високи мита върху европейските автомобили.

Член на кабинета на Шефчович потвърди, че срещата ще се проведе в навечерието на срещата на търговските министри от G-7 в сряда във френската столица, предава POLITICO.

Срещата идва, след като миналата седмица президентът на САЩ Доналд Тръмп заплаши да увеличи митата върху автомобили и камиони, внасяни от ЕС, до 25% от 15%, недоволен от това колко бавно блокът прилага търговското споразумение, постигнато миналия юли в неговия голф курорт „Търнбъри“ в Шотландия.

Ако Тръмп изпълни заплахата си, митата върху автомобилите най-вече ще засегнат затруднената автомобилна индустрия на Германия — и ще окажат допълнителен натиск върху намиращия се под натиск канцлер Фридрих Мерц. Тръмп е разпоредил намаляване на американските войски в Германия, след като Мерц заяви, че няма ясна стратегия за прекратяване на войната с Иран и че е бил „унижен“ от режима в Техеран.

След заплахите на Тръмп, говорител на Европейската комисия заяви в петък, че ЕС „ще запази всички опции отворени, за да защити интересите на ЕС“.

Институциите на ЕС все още преговарят по законодателството за прилагане на споразумението, според което блокът трябва да премахне митата върху американски индустриални стоки. Законодателите искат да добавят редица условия, като смятат, че Тръмп вече е нарушил споразумението, като е увеличил митата върху продукти, съдържащи стомана, и е заплашил да анексира Гренландия — датска територия.

Френският министър на финансите и икономиката Ролан Лескюр и министърът на търговията Никола Фориие също ще се срещнат с Гриър във вторник късно следобед. Париж се е присъединил към европейските законодатели в противопоставянето на бързото прилагане на споразумението от Търнбъри, докато мнозинство, водено от Германия, настоява то да бъде реализирано бързо.

✓ Гюров: Спасихме време и €400 млн. по ПВУ, оставяме около €2 млрд. на следващата власт

Служебното правителство оставя държавата в по-добро състояние, отколкото я завари и успя да осигури както допълнителни средства, така и критично важно време по Плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ). Това заяви премиерът Андрей Гюров на съвместен брифинг с вицепремиера по европейските фондове Мария Недина.

По думите му кабинетът е успял да спечели два ключови ресурса за страната - време и пари.

Когато служебното правителство пое управлението в края на февруари, страната беше изправена пред сериозно изоставане по графика на ПВУ, припомни той. "Обратното броене по Плана за възстановяване и устойчивост течеше със скорост, която предишни парламенти и правителство дори не се опитваха да догонят", заяви премиерът.

"Пред нас имаше две задачи. Първата - да подадем искане за четвъртото плащане и втората - да спасим около половин милиард евро по второто и третото плащане", обясни Гюров.

В началото на април България официално е поискала 900 млн. евро по четвъртото плащане. Премиерът подчерта, че това показва, че страната може да спазва срокове при наличие на политическа воля.

По-важният резултат според него обаче е запазването на 400 млн. евро, които са били на път да бъдат окончателно загубени. "Не прежалихме 400 милиона евро, които бяха отписани от предишната власт", заяви той.

"Днес, на 4 май, можехме да получим окончателно, безвъзвратно "не" от Брюксел за тези пари. Ние не допуснахме това да се случи и тези 400 млн. евро бяха спасени", допълни премиерът.

Според него това е станало възможно след интензивни преговори с Европейската комисия. "След денонощни преговори с Европейската комисия вицепремиерът Недина и нейният екип успяха да променят срока, а с това и крайният изход", каза Гюров.

Той определи постигнатото като рядък резултат: "Кабинетът се пребори за едно много рядко явление - време, което не беше изгубено, а върнато."

Отсрочката обаче идва с ясни условия към следващото управление - да се реализират ключови реформи. Сред тях са създаването на ефективна антикорупционна комисия и механизъм за независимо разследване на главния прокурор. "Не нова табела, на нова сграда, а независима, истинска и така необходима борба с корупцията. И независимо разследване на главния прокурор - не прегрупиране, не стари джуджета в нови ресторанти, а справедливост", подчерта премиерът

По думите му необходимите законодателни текстове вече са подготвени, одобрени от правителството и внесени в парламента, където "често свършват добрите намерения".

Гюров изрази надежда новото мнозинство да използва спечеленото време ефективно: "Имаме ново мнозинство и се надяваме с това време, което му спечелихме, да не видим и чуем старите оправдания."

Той подчерта, че с осигурените средства и програми кабинетът оставя значителен финансов ресурс на следващото управление. "С тези 900 милиона по четвъртото плащане, спасените средства по второто и третото плащане и допълнителни инвестиционни програми ние всъщност оставяме около 2 млрд. евро повече в бюджета на следващото правителство", заяви премиерът.

От своя страна вицепремиерът Мария Недина уточни, че след интензивни разговори с Европейската комисия е постигнато удължаване на сроковете за ключови реформи. Това позволява преместването на реформата за антикорупционната комисия към четвъртото и петото плащане, а тази за разследване на главния прокурор - към петото плащане с краен срок 31 август.

Тя подчерта, че реформата, свързана с Българския енергиен холдинг (БЕХ), остава без промяна, обвързана с четвъртото плащане, тъй като Европейската комисия държи на нея. По думите ѝ предишният парламент е възпрепятствал нейното изпълнение като е гласувал забрана енергийният министър да извърши реструктурирането на БЕХ.

Недина посочи, че страната има да получава общо 2,9 млрд. евро, включително спасените 400 млн. евро. Дали тези средства ще бъдат усвоени изцяло, зависи от действията на Народното събрание.

"До каква степен ще ги получим зависи от Народното събрание", заяви тя и подчерта, че е необходимо приемането на още пет ключови реформи. Като най-важни тя откри реформите във водоснабдяването и канализацията, реструктурирането на БЕХ, промените в закона за възобновяемата енергия, както и изменения в законите за държавния служител и обществените поръчки.

Недина напомни, че принципът на Плана за възстановяване и устойчивост е ясен: "пари срещу реформи", като тежестта на реформите е многократно по-голяма от самите инвестиции.

✓ ЕК прави оценка на поисканите от България промени в ПВУ

Европейската комисия в момента оценява предложенията на България за промени в Плана за възстановяване и устойчивост, след което ще изпрати своето становище и предложение за решение до Съвета на ЕС. Това обясни говорител на институцията в отговор на въпрос по повод изказване на служебния премиер Андрей Гюров, който заяви, че правителството е договорило удължаване на сроковете за приемане на антикорупционно законодателство. Според него така са били спасени замразените около 400 милиона евро по второто и третото плащане от плана, чийто срок изтича днес. По думите на говорителя България е подала искане за преразглеждане на плана преди две седмици, след проведени разговори с Комисията, съобщава БНР.

Сега Европейската комисия разглежда тези предложения и ще подготви решение, което да бъде гласувано от страните членки в Съвета на ЕС.

Паралелно с това Европейската комисия публикува нови насоки за финалния етап на Механизма за възстановяване и устойчивост - основният инструмент на ЕС за справяне с икономическите последици от пандемията от COVID-19.

В документа се поставят ясни крайни срокове. Всички реформи и цели, заложи в националните планове, трябва да бъдат изпълнени най-късно до 31 август 2026 г. След тази дата извършените действия няма да се вземат предвид при оценката за плащания.

Държавите ще имат ограничена възможност да правят промени в плановете си през 2026 г., като крайната дата за подаване на такива предложения е 31 май. Това е необходимо, за да може Съветът на ЕС да ги одобри преди крайния срок през август.

Всички искания за окончателно плащане, заедно с нужните документи и одитни доказателства, трябва да бъдат подадени до 30 септември. Самите плащания ще бъдат извършени до края на годината - 31 декември 2026 г.

В насоките се обръща специално внимание и на риска от загуба на средства. Ако дадена страна не изпълни заложените реформи и цели в срок, финансовата подкрепа може да бъде намалена. След 31 август няма да има възможност за временно спиране на плащанията - ще се преминава директно към орязване на средствата.

Това означава, че за България времето за изпълнение на ангажиментите по плана остава ограничено, а всяко забавяне може да има пряко отражение върху получаването на европейското финансиране.

3e-news.net

✓ Цените на електроенергията в Европа падат под нулата все по-често. Ето защо това не е добре

Отрицателните цени на енергията може да изглеждат като добре дошло облекчение на фона на кризата с цените на живота, но всъщност това явление може да възпрепятства инвестициите във възобновяеми енергийни източници.

Ръстът в производството на слънчева и вятърна енергия се приписва на скока в отрицателните цени на електроенергията, който обхваща цяла Европа.

Според аналитичната компания Montel отрицателните цени на електроенергията на Иберийския полуостров достигнаха нов рекорд през първото тримесечие на 2026 г. Това е моментът, в който пазарът на едро на електроенергия пада под нулата, тъй като предлагането надвишава търсенето.

Испания беше най-тежко засегната, като отбеляза 397 часа с отрицателни цени между януари и март – значителен скок в сравнение с 48-те часа, регистрирани през същия период на 2025 г., докато Португалия достигна 222 часа с цени под нулата през същия период.

Отделен анализ на Bloomberg, изготвен въз основа на данни от Erex Spot SE, установи, че във Франция броят на часовете с отрицателни цени почти се е удвоил тази година в сравнение с 2025 г., докато в Германия също е отбелязан ръст от 50 %.

Повечето от отрицателните цени са регистрирани през април, което се дължи на скока в производството на слънчева енергия поради по-дългите периоди на дневна светлина. Бурните условия, обхванали цяла Европа, също са подпомогнали производството на вятърна енергия, което означава, че се произвежда повече енергия, отколкото е необходимо.

Испанската консултантска фирма AleaSoft Energy Forecasting установи, че Германия е отбелязала най-ниската средна дневна цена на електроенергията от -16,34 евро за МВтч на 5 април. На същия ден френският пазар отбеляза отрицателна средна дневна цена на електроенергията от -3,56 евро за МВтч, докато Белгия отбеляза средна цена от 0,05 евро за МВтч.

Британският, скандинавските и холандският пазари отбелязаха най-ниските си дневни средни стойности от октомври 2025 г. насам, съответно 6,85 евро, 7,61 евро и 14,46 евро за МВтч.

Макар отрицателните цени на електроенергията да звучат като добре дошло облекчение на фона на растящите разходи за енергия, това все по-често срещано явление всъщност няма да намали сметките ви, припомня Euronews.

Защо се появяват отрицателни цени на електроенергията?

Цените на електроенергията стават отрицателни, когато предлагането надвишава търсенето. На европейския пазар за следващия ден производителите на енергия подават оферти, в които посочват колко електроенергия ще продадат и на каква цена. Обикновено тази цена е положителна.

С настъпването на пролетта обаче, когато дните стават по-дълги, идеалните метеорологични условия могат драстично да увеличат производството на слънчева и вятърна енергия – което означава, че се произвежда повече енергия, отколкото е необходимо. Това често се случва по време на официални празници, когато хората обикновено използват по-малко енергия, отколкото обикновено.

Производителите могат да наддават един срещу друг, въз основа на разходите за експлоатация и рестартиране, за да избегнат изключването (ограничаването). Това се дължи на факта, че или все пак печелят пари чрез субсидии/договори, или защото ще загубят повече пари чрез ограничаването.

Миналата година, например, Великобритания изгуби зашеметяващите 1,47 милиарда паунда (около 1,67 милиарда евро), като изключваше вятърни турбини и плащаше на газови електроцентрали да се включат.

Как Европа може да спре отрицателните цени на електроенергията?

Решаването на проблема с отрицателните цени на електроенергията не е лесна задача. Остарялата енергийна мрежа на Европа никога не е била проектирана с оглед на бума на възобновяемите енергийни източници, а е създадена за централно разположени електроцентрали. Това означава, че вятърната и слънчевата енергия – които обикновено се произвеждат в отдалечени райони – често не могат да достигнат до местата, където са необходими, като домове и офиси.

Въпреки че инвестициите в енергийната мрежа в Европа са се увеличили с 47% през последните пет години до около 70 милиарда евро годишно, експертите предупреждават, че това все още не е достатъчно.

В неотдавнашен доклад на енергийния мозъчен тръст Ember се предупреждава, че над 120 GW от очакваните възобновяеми енергийни източници са изложени на риск поради „недостатъчния капацитет на енергийната мрежа“ в Европа. Това включва 16 GW слънчеви инсталации на покриви, което засяга повече от 1,5 милиона домакинства в цяла Европа.

Предоставянето на безплатна или на по-ниска цена енергия е друг начин за справяне с отрицателните цени на електроенергията – стимул, който вече се обмисля във Великобритания. Грег Джаксън, главен изпълнителен директор на Ostorus Energy, който отдавна настоява за реформи за осигуряване на по-евтина енергия, вместо да се ограничава вятърната енергия, казва, че такива инициативи трябва да станат постоянни, за да убедят потребителите да инвестират в електрификация.

Дали системите за съхранение са решението?

Основният проблем, свързан с отрицателните цени на електроенергията, е, че излишната електроенергия е трудна за съхранение. Това доведе до призови за укрепване на европейските системи за съхранение на енергия в акумулаторни батерии (BESS).

Миналата година ЕС инсталира 27,1 GWh нови BESS – отбелязвайки 12 поредни години на рекорден растеж.

Според доклад на Solar Power Europe от 2026 г., въпреки десетократното разширяване на батерийния парк на ЕС от 2021 г. насам, достигаш днес над 77 GWh, Европа остава „далеч от това, което трябва да бъде“.

За да постигне целите си за 2030 г., ЕС трябва да повтори десетократния си растеж още веднъж – като увеличи капацитета за съхранение на енергия в батерии до 750 GWh в рамките на следващите пет години.

Пет пазара в ЕС осигуриха повече от 60% от целия нов капацитет на BESS през 2025 г., като Германия и Италия водеха в надпреварата. България се превърна в най-бързо растящия пазар, изкачвайки се на трето място, следвана от Нидерландия и Испания.

✓ Опасните отпадъци: България трупа екологичен риск, който вече има и икономическа цена

Опасните отпадъци рядко влизат в центъра на публичния дебат. Те не са толкова видими като пластмасовите бутилки или препълнените контейнери, но рискът от тях е несравнимо по-висок. Това са отпадъци със свойства като токсичност, запалимост, експлозивност, инфекциозност или канцерогенност – от индустриални утайки и отработени масла до медицински отпадъци, електронно оборудване с опасни компоненти и химически остатъци.

Новият одитен доклад на Сметната палата „Управление на опасните отпадъци“ за периода януари 2021 – декември 2024 г. поставя неудобен въпрос: има ли България реална система за управление на този риск, или разчита на частична инфраструктура, непълни данни и реакция след проблема? Одитираната институция е Министерството на околната среда и водите, а заключението е критично – правната рамка съществува, но управлението не дава достатъчна увереност, че вредното въздействие върху природата и здравето се ограничава ефективно.

Пет области без съоръжения: география на екологичната уязвимост

Най-пряката констатация е инфраструктурна. Към юни 2025 г. в България функционират 165 съоръжения и инсталации за третиране на опасни отпадъци, но в пет области няма изградени такива съоръжения. Това са областите Благоевград, Видин, Габрово, Сливен и Смолян. Сметната палата изрично определя това като риск за околната среда и здравето на населението. Липсата на съоръжения не означава просто неудобство за бизнеса или общините. Тя оскъпява транспортирането, удължава сроковете за съхранение при източника, увеличава риска от неправилно смесване, незаконно изхвърляне или третиране в неподходящи инсталации. В регионите без капацитет дори коректните оператори са изправени пред по-високи логистични разходи, а некоректните получават стимул да търсят „по-евтини“ решения извън закона.

Проблемът не е само при индустрията. В осем областни града – Велико Търново, Габрово, Ловеч, Силистра, Смолян, Сливен, Стара Загора и Ямбол – кметовете не са осигурили площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани опасни отпадъци от домакинствата. Това означава, че част от бои, лакове, батерии, химикали, лекарства или електронни отпадъци могат да попаднат в общия битов поток.

Колко опасни отпадъци генерира България

Това уточнение е важно. На пръв поглед България изглежда като страна с рязко нарастващ проблем при опасните отпадъци. По-внимателният прочит показва, че статистиката е силно доминирана от минния сектор. Но това не отменя риска – напротив, показва колко зависима е картината от няколко тежки индустриални потока и колко важно е данните да бъдат точни, разделени по произход и използвани за политика.

В европейски контекст България е сред най-рисковите случаи. По данни на Евростат за 2022 г., цитирани от Сметната палата, у нас се образуват 2246 кг опасни отпадъци на човек при средно 266 кг за ЕС. Това поставя страната на второ място след Финландия, като показателят включва и минерални, драгажни, минни и строителни отпадъци.

Европейската рамка: по-малко депониране, повече проследимост

Политиката на ЕС при отпадъците стъпва върху т.нар. йерархия: предотвратяване, повторна употреба, рециклиране, друго оползотворяване и едва накрая обезвреждане или депониране. Рамковата директива за отпадъците цели защита на човешкото здраве и околната среда и въвежда основните понятия, включително рециклиране, оползотворяване и принципа „замърсителят плаща“.

Европейската сметна палата от години предупреждава, че количествата опасни отпадъци в ЕС продължават да нарастват въпреки европейските правила, а основните предизвикателства са класификацията, проследимостта, рециклирането и незаконният трафик.

От 2026–2027 г. натискът ще се увеличи. Новият Регламент за трансграничните превози на отпадъци влезе в сила през май 2024 г., като повечето му разпоредби започват да се прилагат от 21 май 2026 г., а по-голямата част от правилата за износ – от 21 май 2027 г. Целта е ЕС да поеме по-голяма отговорност за собствените си отпадъци, да ограничи износа към държави без доказан капацитет за екологосъобразно третиране и да засили електронната проследимост.

Това означава, че България няма да може дълго да компенсира слабости в системата чрез прехвърляне на отпадъци или чрез формално отчитане. Европейската тенденция е към по-строг контрол на движението, по-голяма отговорност на производителите и повече вътрешен капацитет за третиране и рециклиране.

Основният български проблем: има правила, но управлението куца

Одитът на Сметната палата показва, че България не страда от пълна липса на законодателство. Проблемът е в изпълнението. Липсва приета Национална стратегия за околна среда, Националният план за управление на отпадъците

2021–2028 г. не поставя достатъчно ясен фокус върху опасните отпадъци от преработващата промишленост, а МОСВ не е осигурило ефективна координация, наблюдение и отчитане на мерките.

Системата страда и от информационен дефицит. Сметната палата посочва, че резултатите за управлението на опасните отпадъци не се представят достатъчно прозрачно в национален мащаб, което пречи на проследимостта. Това е ключов проблем, защото при опасните отпадъци данните не са административна подробност, а инструмент за управление на риска. Контролът също изглежда фрагментиран. Докладът настоява за специален ред за взаимодействие между МОСВ, РИОСВ, МВР, Министерството на здравеопазването и регионалните здравни инспекции при трансграничен превоз и при опасни отпадъци от лечебни заведения.

Вносът расте, рециклирането не е достатъчно

Особено чувствителен е въпросът с трансграничния превоз. През 2024 г. вносът на опасни отпадъци в България достига 585 хил. тона при 349 хил. тона през 2021 г. – ръст от 41%. За периода 2021–2024 г. вносът е 96% от общия обем внесени и изнесени опасни отпадъци. Според доклада това генерира рискове за околната среда и човешкото здраве.

Тук има и икономически нюанс. Част от внесените опасни отпадъци се използват за оползотворяване – например рециклиране на метали или повторно рафиниране на масла. Това може да е част от кръговата икономика, ако контролът е строг и капацитетът е адекватен. Но при слабости в проследимостта и инфраструктурата същата дейност може да се превърне в канал за прехвърляне на екологичен риск към по-слабо контролирана юрисдикция.

Наказателният натиск от Брюксел

През 2021–2024 г. срещу България има общо девет наказателни процедури от Европейската комисия в областта на управлението на отпадъците, като пет са прекратени през периода. Част от активните процедури са свързани с неприлагане на принципа „замърсителят плаща“, неправилно транспониране на изисквания за разширена отговорност на производителя, предотвратяване на отпадъци и отработени масла, както и с депониране на отпадъци, които не са преработени по подходящ начин.

Важно е уточнението на Сметната палата, че тези процедури засягат общото управление на отпадъците, а не само опасните отпадъци. Но именно това е проблемът: опасните отпадъци са най-чувствителният тест за цялата система. Ако общата рамка за такси, депониране, контрол и проследимост не работи, рискът при опасните потоци става много по-висок.

Какво препоръчва Сметната палата

Сметната палата отправя седем препоръки към министъра на околната среда и водите, които трябва да бъдат изпълнени до 1 март 2027 г. В същността си те очертават пътя от формална нормативна рамка към реално управление: приемане на национален стратегически документ за околната среда, контрол върху общинските програми за управление на отпадъците, ясни отговорности в МОСВ за наблюдение и отчетност, текущ мониторинг на Националния план за управление на отпадъците, публикуване на национални доклади, по-добър контрол от РИОСВ и регламентирано взаимодействие между институциите.

Решението обаче не може да бъде само административно. България има нужда от три паралелни действия: изграждане на липсваща инфраструктура в регионите без съоръжения; дигитална проследимост на опасните потоци от генератора до крайното третиране; и икономически стимули за намаляване, повторна употреба и рециклиране вместо депониране.

Опасните отпадъци - тест за държавен капацитет

Докладът на Сметната палата не казва, че България няма система. Казва нещо по-тревожно – че системата съществува, но не е достатъчно ефективна, прозрачна и координирана, за да управлява риск с висока цена.

Опасните отпадъци не са периферен екологичен въпрос. Те са въпрос на здраве, индустриална политика, контрол върху вноса, качество на институциите и способност да се изпълняват европейски правила. В следващите години ЕС ще затяга проследимостта и трансграничния контрол, а страните с непълна инфраструктура и слаби данни ще бъдат под по-голям натиск.

За България изборът е ясен: или да превърне управлението на опасните отпадъци в част от модерната кръгова икономика, или да продължи да плаща цената под формата на екологичен риск, санкции и загубено доверие.

✓ Вдигането на лихвите от ЕЦБ през юни е "почти неизбежно"

- ЕЦБ почти сигурно ще повиши лихвените проценти през юни, според Петер Казимир
- Несигурността около войната с Иран и енергийните цени продължава да влияе върху инфлацията
- Пазарите очакват няколко повишения на лихвите до края на годината

Много е вероятно Европейската централна банка да се наложи да повиши лихвените проценти на следващото си заседание през юни, заяви членът на Управителния съвет Петер Казимир.

Макар че официалните лица не са предварително обвързани с фиксиран курс и са необходими още данни за оценка на последиците от войната с Иран, „оставаме твърди в подхода си“, каза словашкият представител в понеделник.

„На тази основа затягането на политиката през юни е почти неизбежно“, заяви той в статия. „Става все по-вероятно да трябва да се подготвим за продължителен период на широкообхватно покачване на цените, съчетано с видимо по-слаб растеж в еврозоната.“

Сигнали от други представители на ЕЦБ

ЕЦБ миналия четвъртък остави разходите по заемите без промяна, като същевременно сигнализира, че повишение на лихвите ще бъде разгледано на срещата на 10-11 юни. Президентът на Бундесбанк Йоахим Нагел заяви в петък, че подобна стъпка ще бъде необходима, ако няма значително подобрение в перспективите за инфлацията и икономическия растеж.

Докато някои от неговите колеги повтори тези коментари, други заеха по-предпазлива позиция.

„Очевидно говорим за възможно увеличение на лихвените проценти през юни“, каза Гедиминас Симкус от Литва в понеделник. „Но дали действително ще бъде взето решение, ще зависи от ситуацията и данните.“

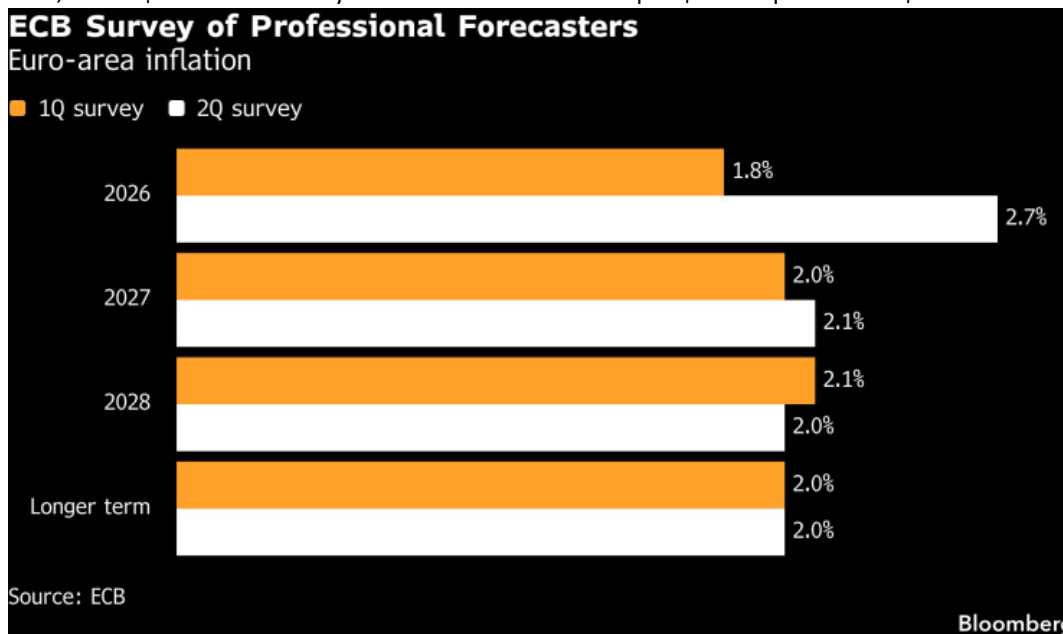
Той добави, че ако конфликтът в Близкия изток бъде разрешен, „това би било фактор, който би ни позволил да мислим за друго решение“.

Пазарни очаквания и инфлационен натиск

Повечето икономисти и инвеститори очакват увеличение с четвърт процентен пункт следващия месец. Пазарите предвиждат още две повишения до края на годината.

Макар че ЕЦБ има малко възможности да компенсира директния скок на инфлацията, причинен от енергийния шок, Казимир заяви, че по-високите цени на петрола и газа също „неизбежно ще се пренесат върху останалата част от икономиката“.

ЕЦБ се изправя пред настоящите предизвикателства от „позиция на стабилност“, каза той. „Споменът за годините с висока инфлация е пресен, но също така и нашият успех в насочването на инфлацията обратно към целта.“

Проучване на ЕЦБ сред професионални прогнозисти

Перспективи за инфлацията

В понеделник бяха публикувани обнадеждаващи новини относно перспективите инфлацията да се върне към 2%, след като проучване на ЕЦБ показва, че професионалните прогнозисти очакват само временно увеличение заради войната. Те виждат инфлацията средно на ниво от 2.7% тази година, но очакват тя да се понижи до 2.1% и 2% през 2027 и 2028 г.

Отделно проучване на ЕЦБ заключава, че по-широкото пренасяне на по-високите енергийни разходи „може да бъде по-постепенно, отколкото в миналото“, но също така предупреждава, че ситуацията може да се влоши, ако бойните действия не приключат скоро.

Допълнителни мнения от централни банкери

Двама други представители на ЕЦБ също коментираха разходите по заемите в понеделник, макар че и двамата ще напуснат постовете си преди заседанието през юни.

Французинът Франсоа Вилроа дьо Гало заяви, че ЕЦБ трябва да бъде едновременно предпазлива и готова да действа по отношение на лихвите, ако инфлацията се разпространи извън поскъпването на петрола.

Естонецът Мадис Мюлер каза, че неутралната начална позиция на паричната политика дава време за определяне на подходящ отговор.

✓ ЕС е готов да отговори на новите мита на Тръмп, но предпочита сделка

- Европа е готова да отговори, ако президентът на САЩ Доналд Тръмп повиши тарифите за автомобили и камиони от Европейския съюз до 25%, според президента на Еврогрупата Кириакос Пиеракакис.
- ЕС е изпълнил всички предварителни изисквания в уравнението на търговския пакт, каза Пиеракакис, и блокът трябва да ускори прилагането, но има предвидимост от тяхна страна.
- Заплахата от тарифи добави към напрежението около забавеното търговско споразумение между САЩ и ЕС и доведе до нов натиск върху световната икономика, като правителствата в цяла Европа въвеждат пакети за подкрепа на домакинствата и бизнеса.

Европа е готова да отговори, ако президентът на САЩ Доналд Тръмп изпълни заповедта си да повиши тарифите за автомобили и камиони от Европейския съюз до 25%, според президента на Еврогрупата Кириакос Пиеракакис.

„Избор номер едно винаги е диалогът - искаме да бъдем предвидим партньор в международната икономика, вярваме в трансатлантическите отношения“, каза той пред Bloomberg Television. „Но въпреки това, ако има отклонение от това, за което сме се договорили, очевидно всички опции са на масата и всички избори ще бъдат на масата.“

Спорът засили напрежението около дълго отлаганото търговско споразумение между САЩ и ЕС. Двете страни първоначално постигнаха споразумение миналия юли, но законодателите на ЕС все още не са ратифицирали пакта, тъй като търсят допълнителни изменения. Тръмп заяви в петък, че ЕС не е спазил напълно търговско споразумение.

Пиеракакис – говорейки преди среща на финансовите министри на еврозоната в Брюксел в понеделник – опроверга това, като заяви, че блокът е „изпълнил всички предварителни условия в това уравнение“.

„Нашата част от сделката е напълно изпълнена, е спазена изцяло по отношение на ангажимента от съвместното изявление и законодателния график, който имахме, за да ги приемем“, каза той. „Трябва да ускорим, знаем това. Но има предвидимост от наша страна.“

Дори преди заповедта в петък, ЕС беше недоволен от американските тарифи върху стоманени и алуминиеви продукти, въпреки неотдавнашното преразглеждане от администрацията на Тръмп, тъй като почти половината от износа на ЕС, използващ тези метали, в крайна сметка щеше да има по-високи мита. Въпреки че и двете страни се съгласиха да продължат разговорите за справяне с този дългогодишен дразнител след постигането на споразумението, Европейската комисия заяви пред пратениците на ЕС миналата седмица, че е готова да реагира, ако е необходимо.

Последният тарифен залп на Тръмп поднови спорната търговска битка с основен икономически блок, дори когато войната с Иран и произтичащият от нея скок на цените на енергията оказват нов натиск върху световната икономика.

„Излишно е да казвам, че тази дискусия, която се води в момента, е доста ненужна и доста жалка“, каза Пиеракакис, който е и министър на финансите на Гърция. „Последното нещо, от което световната и европейската икономика се нуждаят в момента, е допълнителен слой несигурност в допълнение към случващото се в Ормузкия проток и в Близкия изток.“

Икономическите последици накараха правителствата в цяла Европа да въведат пакети за подкрепа на домакинствата и бизнеса.

„Мерките, които са проработили, са тези, които са най-целенасочени“ към най-нуждаещите се, каза Пиеракакис. В момента „разполагаме с правилния анализ на състоянието на нещата, имаме правилния отговор на европейско ниво“, защото „не искаме енергийната криза да подхрани фискална криза“.

Капитал

✓ Дефицитът продължава да расте – до 1.4% от БВП към април

Темата накратко

- Минусът се увеличава с около 220 млн. евро през април след ръст с около милиард през март.
- Разходите растат със 17% и изпреварват приходите, при които увеличението е 10%.
- Към март парите за заплати в общественния сектор представляват най-голяма част от ръста на разходите, следват социалните плащания и инвестициите.

След като нарасна необичайно бързо през първите три месеца на годината, консолидираният дефицит в бюджета продължава да се увеличава и през април, макар и доста по-бавно. Това показват публикувани от Министерството на финансите предварителни данни, според които държавните финанси са на минус от 1.75 млрд. евро към края на четвъртия месец, или около 1.4% от прогнозния БВП за годината. Така през април дефицитът се е увеличил с около 220 млн. евро, след като през март скочи рязко с близо милиард.

Преди дни служебният финансов министър Георги Клисурски заяви, че минусът по държавния бюджет през април е сведен до нула и няма да е необходимо се използват средства от фискалния резерв. "По държавния бюджет в този месец очакваме да покрием изцяло разходите с получените приходи", каза той по време на брифинг. Тъй като данните все още са предварителни, няма разбивка, която да покаже дали малкият дефицит за месеца е генериран от останалите бюджети в Консолидираната фискална програма (обществено осигуряване, здравна каса, общини и други публични структури).

Натрупаният досега минус по консолидирания бюджет от 1.4% още през първите четири месеца, при допустими 3% от БВП общо за годината, се случва в условията на удължителен бюджет, който стъпва на разчетите за миналата година. В същото време обаче държавата е длъжна да изплаща и по-високите разходи за пенсии, заплати и други, които са влезли в сила.

Така една от спешните задачи пред бъдещите управляващи ще бъде изготвянето на редовен бюджет, който да вкара под контрол растящият дефицит. В тази посока засега са и заявките на "Прогресивна България" на Румен Радев, която спечели мнозинство в новия парламент и на практика ще може сама да приеме бюджет и да прокара всичките си политики във финансовата сфера.

Разходите значително изпреварват приходите

Приходите на държавата възлизат на 14.1 млрд. евро през първите четири месеца, като нарастват с 1.5 млрд. евро спрямо година по-рано, или с около 10%, показват данните на финансовото министерство. В същото време, разходите са повече и растат по-бързо - тяхната стойност е 15.8 млрд. евро. Това е с 2.3 млрд. евро повече на годишна база, или ръст от около 17%.

Основната част от увеличението при постъпленията идва от данъчните приходи - 1.4 млрд. евро, а още 0.4 млрд. евро са получените "помощи и дарения", които традиционно представляват основно средства от ЕС. Неданъчните приходи обаче са намалели с 0.3 млрд. евро спрямо миналата година - главно поради промяна на срока на вноската на БНБ от 30 април на 30 юни, обясняват от финансовото ведомство.

Разбивката към март, за когато са публикувани по-подробни данни, показват стабилен ръст на основните видове данъци, за което ефект има растящата икономика и по-високата инфлация. Постъпленията от ДДС, който е най-големият приходоизточник за държавата, растат с 16.5% до 2.8 млрд. евро, а от облагането на доходите на физическите лица - с близо 24% до над 1 млрд. евро. За това ефект имат нарастването на трудовите възнаграждения и по-високата минимална заплата, както и високата заетост.

Разходите към април пък се увеличават най-вече по линия на социални и здравноосигурителни плащания, включително пенсии. Пенсиите бяха индексирани с 8.6% от 1 юли миналата година, което означава, че сега те са с толкова по-високи в сравнение с първите няколко месеца на 2025 г.

Растат още разходите за персонал в държавния сектор и за инвестиционни проекти. Тъй като тогава държавата също работеше с удължителен бюджет, а редовният беше приет едва в края на март, това означава по-ниска база при сравнение между двете години. "След приемането на закона, заложеното увеличение на възнагражденията бе приложено след месец

април, считано от януари 2025 г., поради което за месеците януари - април 2025 г. възнагражденията са по-ниски от определените им размери по действащото законодателство", обясняват от Министерството на финансите. За по-високите разходи сега значение има и по-високата минимална заплата от началото на тази година, както и индексацията на възнагражденията на заетите в публичния сектор с размера на инфлацията от 5%. Изпълнението на инвестиционни проекти по ПВУ, за които крайният срок изтича тази година, също допълнително надува разходите.

Разбивката към март потвърждава това - най-голямата част от увеличението на разходите идва от тези за заплати (580 млн. евро повече спрямо първото тримесечие на миналата година), следвани от социалните плащания с ръст от 551 млн. евро. Инвестиционните разходи на държавата пък са двойно по-големи от същия период на 2025 г., като също се увеличават с над половин милиард евро.

Финансовите маневри на служебния кабинет

През последните си дни на управление служебното правителство извърши и някои финансови операции. През април кабинетът Гюров върна 1.45 млрд. евро от капитала на ББР обратно в държавния бюджет. Това е по-голямата част от сумата, с която държавната банка беше финансирана миналата година чрез поемане на допълнителен дълг под черта, който не влизаше в официалните сметки. Според служебния кабинет тези средства са стояли неизползвани с месеци, а чрез връщането им на практика следващото правителство ще може да реши какво да прави с тях. Тази операция обаче не влияе на бюджетното салдо през април. По думите на Клисурски въпреки че държавата си връща тези средства, "те не помагат по никакъв начин за подобряване на дефицита".

В понеделник премиерът Гюров се похвали и че оставя 2 млрд. евро допълнително в бюджета за следващото правителство. Става въпрос обаче за предстоящи плащания по Плана за възстановяване, които България може да получи през следващите месеци, но под условие. На практика това, което кабинетът е спечелил, е отсрочка и за новия парламент остава задачата да изпълни необходимите ангажименти по ПВУ, за да бъдат получени плащанията.

"На практика договаряме преместването за реформата за Антикорупционната комисия от второ и трето плащане в четвърто и пето, а реформата, която касае разследването на главния прокурор, от трето плащане се премества в пето плащане, тоест 31 август. Получихме позитивно становище от ЕК относно преместването на тези два срока", обясни в изявление служебният вицепремиер по европейските средства Мария Недина.

Cross.bg

✓ Теми и гости в сутрешните блокове

БТВ, "Тази сутрин"

- Тема: Преди консултациите на президента Илиана Йотова и в очакване на новия редовен кабинет
- Тема: За цените на пазара; Гост - Националният омбудсман Велислава Делчева

✓ Преглед на печата

Водещи заглавия на първите страници

в. 24 часа - стр. 1,2,3 - [Само 3 от 84 опасни свлачища до пътища са укрепени. А преди 7 години плащат авансово 181 млн. лв. за това. На кого?](#)

в. Труд - стр. 1,4,5 - [Данък еротика събира НАП](#)

в. Труд - стр. 1,3 - [Румен Радев готов с кабинета, сливат министерства](#)

в. Телеграф - стр. 1,4,5 - [2100 кражби дело на деца](#)

в. Телеграф - стр. 1,7 - [25 евро за кило череши](#)

Водещи заглавия на вътрешните страници

в. 24 часа - стр. 5 - [Над € 13,4 милиона взели партиите от предишния парламент, чакат и още](#)

в. 24 часа - стр. 6 - [За първи път F-16 участват в парада за Деня на армията](#)

в. Труд - стр. 7 - [Илиана Йотова и гръцкият президент Тасулас обсъдиха Вертикалния газов коридор](#)

в. Телеграф - стр. 2 - [Празните чиновнически щатове - над 12 300](#)

в. Телеграф - стр. 10 - [Инфлационна лавина ще помете страната](#)

Водещи интервюта

в. 24 часа - стр. 1,12,13 - [Велислава Делчева: Кратки срокове за преразглеждане на работите от матурите и оценките да може да се обжалват](#)

в. Труд - стр. 1,10,11 - [Николай Мелемов: За свлачището се знае от години, но няма финансиране](#)

в. Телеграф - стр. 1,12,13 - [Наталия Киселова: Мораториум върху решенията на ВСС е опасен](#)

Водещи анализи

в. 24 часа - стр. 11,12 - [ПП бягат вляво? Не, искат да излязат от „жълтите павета“](#)

в. Труд - стр. 1,9 - [Ако искаме да сме добре със Скопие, ще трябва да извадим 4 май от календара](#)

в. Труд - стр. 12 - [Тоталната електрификация е илюзия](#)

в. Телеграф - стр. 15 - [Пускаме питомното и гоним дивото](#)

Всички досегашни броеве на "ЕЖЕДНЕВЕН МЕДИЕН МОНИТОРИНГ" от началото на 2026 г. до днес може да намерите на адрес: <https://bica-bg.org/bg/14/medii.htm> В секция МЕДИИ/ЕЖЕДНЕВЕН МЕДИЕН МОНИТОРИНГ на уебсайта ни е запазен и пълен архив.